

ÉPÍTÉSZETI SZEMLE

SZERKESZTI: BOBULA JÁNOS.

SZERKESZTŐSÉG: BUDAPEST, VII., SZÖVETSÉG-U. 45.

hová a kéziratok küldendők.

→ Megjelen havonta 2-szer. ←

Kéziratokat vissza nem küldünk.

ELŐFIZETÉS:

Egész évre 8 frt. — Félévre 4 frt. — Negyedévre 2 frt.

* Hirdetések felvételnek SZIGETHI EMIL kiadóhivatalában: *
VII., WESSELÉNYI-UTCA 49.

AZ IZLÉSRŐL.

Irta: ISTVÁNFFY GYULA.

Szemlénk már számtalanszor adta jelét annak, hogy az «Építészeti» jelzöt átvitt értelemben is érvényesíteni mindig kész.

A képzőművészetek hatalmas, nagy birodalmában mint jó édes anya, szeretettel gondol azokra a művészeti ágakra is, a melyek hivatva vannak a természet kellemessé belsőleg széppé varázsolni.

A művészetek végrehajtói két csoportra oszthatók: hivatottak, a kik a végtől nyert különös kegyből Istennel rokonok, cél és érdek nélkül lelki szükségleteket vannak hivatva kielégíteni . . . és mestere emberek, kik maguk és mások érdekeit szolgálják.

A művészetben az ember mentől inkább független az anyagtól, annál szabadabb.

Az építőművészet nemcsak az anyagtól mint materiától, hanem igen gyakran a leganyagiasabban gondolkozó megrendelőitől is, hogy úgy mondjam, materialiter függ, mert bizony sokszor csak materia a művészetével szemben.

Az építőművészet minden művészet ösanyja. Még a dalos madár is első sorban fészkére, házára gondol.

Első építőművészünk ÉVA anyánk volt, ki midőn ÁDÁM megszerzé a tért otthonául, vállalkozik, szólván:

«Én meg lugost csinállok épen olyat,
Mint az előbbi, s így közénk varázslom
A vesztelt Édent.»*)

Azt kellemessé, széppé teszem, abba a kis durva fakalibába beviszem az izlést.

Az izlés pedig az egyén művészete, mindenkinek van izlése s az mindig fokmérője is műveltségének.

Ha megfigyeljük, ki miben talál gyönyört, élvezetet, bátran megítélhetjük minőségét is.

Az izlést bizonyos fokig tanulni is lehet. A szépet látva folyton, lelkileg, testileg finomolunk, élvezeteink nemesülnek. Nyilvánvaló tehát, mily óriási hatást gyakorolhat izlésünk nemesítésére így az építőművészet. Épületek, házak első tekintetre elmondják nekünk azt, hogy ki a gazdája, sőt még arról is beszélnek annak, a ki érti nyelvüket, hogy ki tervezte, ki csinálta meg.

Az általános izlés biztos fokmérője városaink köz- és magánépületeink milyensége.

Ha a különböző stílusok eredetét tekintjük, azok mindig az illető kor tiszta képei, mintegy tükörbe mutatva.

Egy-egy városon végig járva, tekintünk egyik tárgyról a másikra ugorva, önkénytelenül ítéletet szuggerál agyunkban. Egy olyan izlésfejlesztő, vagy rontó iskolába járunk, a melynek fontosságát nem lehet elég nagyra tennünk.

A külső világ behatása, még az alsóbbrendű lényekre is átalakítólag hat. Színt változtat a kameleon a környezete szerint; kifejlődik vagy elvész új szerv a szerint, a mint a külvilág rá hat. Hát az ember volna csupán kivétel? Világos, hogy az ember függ leginkább épen a környezetétől.

Nagy nemzetek kulturája, épületeiben őrizi e kincseket és már messziről tiszteletet parancsol . . . Szobrok, középületek szellemei hangosan hirdetik: ez a nemzet nagysága, ereje.

*) Ember trag. MADÁCH.

Anglia*) fenséges dómjai, épületei, gyűjteményei, szobrai elég bizonyíték erre ...

Ha körülnézünk, nagyra hivatott itthonunkban, a fájdalom érzete fog el.

A mink van, azt is eldugjuk bérkaszárnnyák tömkelegébe.***) Gyűjteményeinket évtizedek óta rendezik hivatatlanok, és mikor nyitva is vannak azok, a miket bizonyos libamarsba látni szabad hivatalos napokon, 9—1-ig vannak nyitva, csupán nevelő kihatásuk, hasznunk pedig természetesen így abszolúte semmi; hisz Magyarországon csak az számít, illetve létezik, a kinek valami hivatala, állása van. Ez pedig szomorú véletlenségből épen 8—2-ig zár alatt tartja még azokat is, a kik hi-

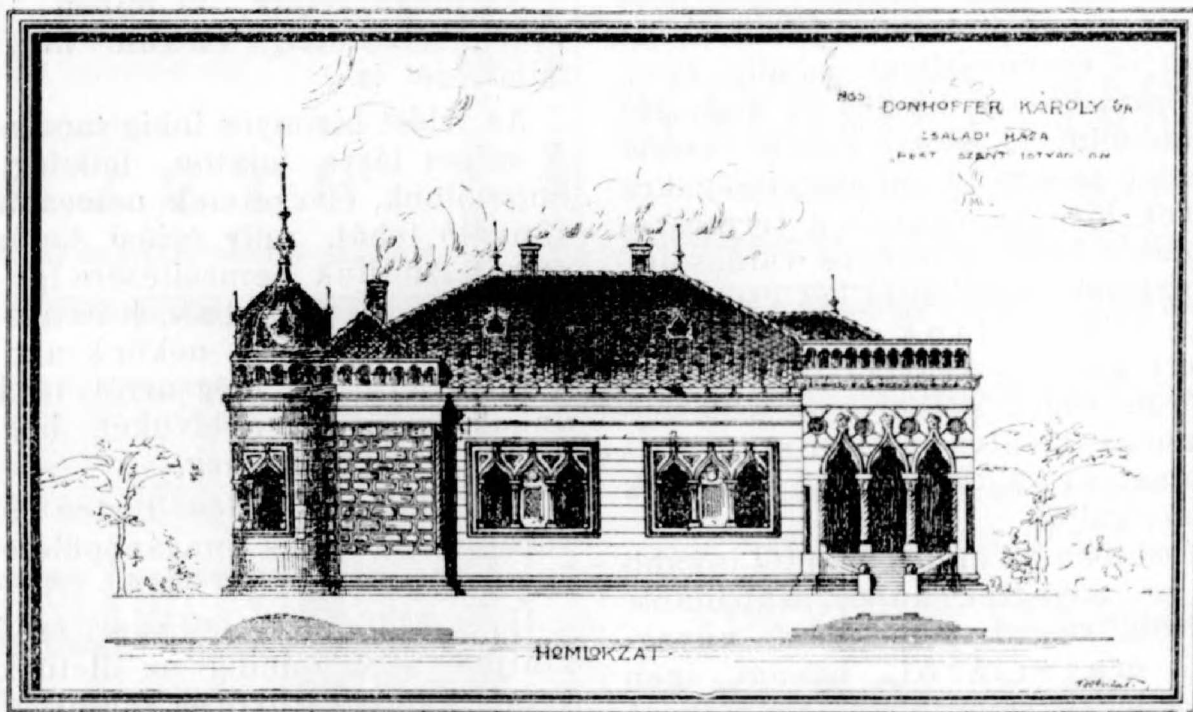
életünk egész vonalán látunk léptenyomon.

Stílus: akarom és nem lehet. Frakk és bagaria; lilium és foghagyma vegyülete, a mit látunk szemünk előtt.

Nem művészek csinálják az izlést minálunk: bürokraták intézik — ha lehet szó róla, — egész szellemi életünket, világunkat.

Szépség, esztetika nálunk idegenből átírt fordítás, a melyet nem ért meg senki sem, mert nem nemzeti szükséglet eredménye.

Festészetünk nemzeti alapon nincs. Szobrászatunk még kevésbé. Hogy is legyen, mikor azt a kegyelet, szeretet

90. DONHOFFER KÁROLY CSALÁDI HÁZA.

vatásból is el-ellátogatnának országos és nemzeti gyűjteményeinkbe. Középosztály, nép tehát hivatalosan ki van tiltva az izlés legkitűnőbb iskolájának látogatásától.

Ez aztán az eredménye annak a sajnálatos izléstelenségnek, a melyet vasutaink, épületeink s egyáltalában szellemi

hozza létre s ki szeret minálunk? Valakinek bármily nagy az érdeme: nem tiszta az érzet ... zavaros, divatos hóbort az eredmény. Formaszépség, arány, perspektiva van-e minálunk? ...

Kaszárnyában lakunk, napfény, levegő helyett büzös kávéházakban töltjük életünk javát.

Otthonunk nincs, a hova örömmel vágyakoznánk; fő díszünk: az ágy s a nachtkasztli.

De majd fel is ébredünk talán ...

*) Hát még Itália!

A SZERK.

***) Ép úgy mint Anglia a monumentális PÁL templomát.

A SZERK.

A TANÜGY KÉPVISELŐIHEZ.

Irta: SPERO.

A művészetnek, a kultúra esztétikai irányú emelkedésének lelkesült barátai örömmel látják, hogy ennek kielégítését célzó igényeinek hova-tovább szélesebb körben, öntudatosabb és követelőbb módon nyernek kifejezést.

A művészeti élet megteremtése többé nem tartozik ama jámbor óhajtások közé, a melyeket csupán időszakonként, ritka ünnepélyes alkalmakkor, illendőségből emlegetnek, hanem ez idő szerint a szellemi létnek életre serkent, hatalmas tényezője gyanánt nyilatkozik meg, a midőn forrongásba hozza a kedélyeket és hátrálásra kényszerít némely, csupán a szokás hatalma révén szentesített véleményt és fölfogást.

Minden esetre kényelmesebb dolog a kitaposott ösvényeken álmodozva ballagni, mint egy reform-mozgalom úttörői fáradsalmaiban részt venni.

Ezért mindig voltak és lesznek olyanok, a kik aggodalommal tiltakoznak a régi állapotok megbolygatása ellen; azonban a köznapiasságon túlemelkedők, a kik őszintén óhajtják a fontos célt, a művészeti élet fölvirágoztatását, azok nem rettennek meg a vele járó nehézségektől és áldozatoktól és a fejlődés örök törvényének eme lüktető áramát nem erőlködnek pillanatnyi önérdékből elfojtani már csak azért sem, mivel minden gondolkozó egyén tisztában van az iránt, hogy a fejlődés, haladás természetes procedúráját legfőlebb késleltetni, hanem végkép megakasztani nem lehet.

A hol ez mégis bekövetkeznék, annál a nemzetnél az állapota egyértelmű lenne a halállal . . .

Mint minden kulturális mozgalomban, úgy fokozódó művészeti aspirációink megvalósulásában is fontos és szép szerep kínálkozik mindama iskolák tanárainak és tanítónőinek, a kik kivált az általános

műveltség megalapozására vannak hivatva és ámbár a művészet nem is hozható közvetlen kapcsolatba az egyes tanerők szaktárgyaival, ha valamennyien át lesznek hatva a meggyőződéstől, hogy az emberiség jóvoltára nézve a művészet ép oly fontos, mint a vallás és a benne rejlő erkölcsi alap és hogy ezen módon kell áthatnia a pedagogia összes tendenciáit, ekép válhatván a nemzet egyetemes műveltségének, az idegen nemzetek által is respektált koronájává: akkor lelnek módot a rajztanárok és rajztanítónők föladatát támogatva, tanítványaikba a maguk részéről is szeretetet és lelkesedést önteni a képzőművészetek iránt, egyszersmind hozzájárulván ama üdvös reformok megvalósításához, a melyek a közönséget úgy közvetett, mint közvetlen úton közelebb hozzák a művészetek világához.

Ha tanáraink és tanítónőink e helyzet fontosságát fölismerve, hivatásuk magaslatára emelkednek és a növekvő művészeti mozgalom javára bírják érvényesíteni befolyásukat: egy korszakalkotó mozzanat részeseivé válnak, a midőn egy óriási lépéssel siettetik hazánkban a képzőművészetek fölvirágoztatását.

Ez alkalommal tehát, — midőn a tanügy érdemes képviselői csöndes berkek árnyán élvezik a vakáció nyugalmát és alkalmuk van a természet szépségeit szemlélve, ennek törvényei és magasabb rendeltetése fölött reflexiókba mélyedni, engedjenek helyet ama bájos istenasszony sugalmának, hogy már a jövő iskolai évtől kezdve a tananyag kezelése révén is fokozatosan tért juttatnak az iskolákban a szép géniusának, a melynek hivatása hazánkban nem csupán a «grand ort»-t fölvirágoztatni, hanem megteremteni a művészi ipart s ez által segíteni megoldani az agrárszocializmus égető kérdését.

NEMZETKÖZI ÉPÍTÉSZ-KONGRESSZUS.

Irta: ISTVÁNYFY GYULA

A művészet és annak végrehajtója a művész, egy bizonyos glóriafényben ragyog a nagy tömeg szeme előtt. Ha kiül a festő a természet elé, vagy a mérnök gépét felállítja, a tömeg körül fogja s tárglatva lesi, érdeklődéssel kíséri működését.

Pedig a művész foglalkozása a gyakorlatban nem épen a legirigylendőbb. A művészet titokzatos isteni eredetét bizonyítja az az ösztönszerű, ős erejű érdeklődés, a mely már a gyermekeknél is tapasztalható — s sokágu bajait ismerik azok, a kik e szép pálya iránt mint teremtő lények a művészi ideál elérésére törekszenek.

A tömeg neveltetése — mondjuk elnevelése elnémitja az esetleges panaszokat; mert a többség beéri közepes művészi eredményekkel s a hivatott művész, ha látja, hogy magának a művészetek kultiválása még a mindennapi kenyér megkeresésére is alig elegendő, családja, vagy hasonló imperativusban szóló oknál fogva, legtöbb esetben megalkuszik sorsával s ha képes rá, hivatalt vállal, vagy társul szerencsésebbekkel, vállalkozik, a — mire csak lehetséges.

Hogy e bajok meg vannak a művészet minden ágában s egész vonalán, bizonyítja az a sok kísérletezés, a mely orvosolni akar s javítani a helyzetet. Nálunk a képzőművészetnél a képzőművészeti társulat mulasztásait a Nemzeti Szalon törekszik jó viszonyba terelni, gondolván nemcsak a vagyonosok ezreire, de a tömeg filléreire is. Az építő művészeteknél nemzetközi építész kongresszusokon igyekeznek a meglevő bajokat kisebbiteni. Ha mind az egész művészet vonalán végig tekintünk s e sok hivatatlan intéző által létrehozott bajon nem segítünk, — sürgősen pedig — a művészet fellendülését tesszük lehetetlenné. Nemzeti sajtáságainkat idegen minták után fejlesztették úgy, a hogy; a zavar, a baj azért mégis igen nagy.

Tervezőink, vezetőink nem számoltak a fejlődés általános és megmásíthatatlan törvényeivel. Rohamos futamban igyekeztek utolérni azokat, kik előttünk jóval

már villámos, meg gőzerővel haladtak. S így lábrakapott az utánzás, a nagyozás s ennek eredménye a fejtelenség.

A képzőművészeti társulat grand artoskodik — a kisebb erszényű kénytelen félre vonulni s vásárol bécsi olajnyomatokat milliókért évenként s a magyar művész nyomorog itthon.

Az építő uraknak külföldi rossz minták utánzatai, kaszárnyák torzszülöttei épülnek — s a tömeg napfény, levegő nélkül nyomorog.

A nemrégiben összeült IV. nemzetközi építész-kongresszus, az építőművészet színvonalának emelése s az építőművészek helyzetének javítása érdekében messzire kiható fontosságú vitákkal, tervekkel igyekezett a meglevő általános ferdeségek javítani.

A múlt év aug. és szeptember havában Brüsszelben tartott tárgyalások értesítője fekszik előttünk, a mely bizonyítja, hogy baj van művészeti dolgokban mindenfelé.

E fontos tárgyalásokon Magyarországot s annak architektúráját az osztrák-magyar monarchia hét osztrák építész képviselte.

DEWAELE építész, a genfi szépművészeti akadémia tanára megnyitó előadásán először azt a kérdést vetette fel, vajjon a régi műemlékek megoldásai, szerkezeti hibái javítandók-e vagy respektálandók?

A középkor és a renaissance különböző korszakait épen a szerkezetek és a műformák jellemzik; tehát nem szabad e két szorosán összefüggő faktort egymástól elszakítani az által, hogy a kezdetlegesnek vélt szerkezeteket kijavítjuk, illetve modernizáljuk, mert ez által kiforgatjuk eredeti jellegéből, stílusából a műemlékeket.

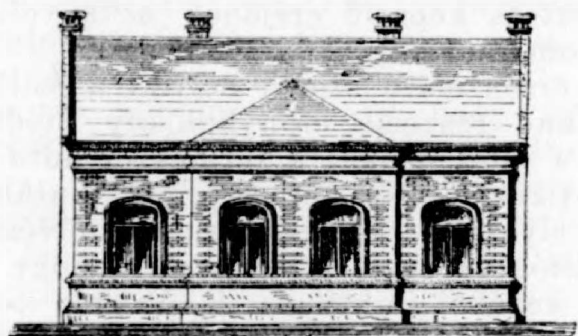
Második kérdés volt: Szabad-e kiegészítenünk a műemlék befejezetlen részeit?

Csakis akkor szabad, ha a meglevő részletek eléggé épek s kellőleg egyszerűek, úgy, hogy a kiegészítésre nézve teljesen megbízhatók s kétségtelen útmutatásul szolgálhatnak.

Harmadik kérdés volt: Hogy a restauráló építőművész kiküszöbölheti-e a műemlék keretébe tartozó részeket, butorokat és a többi a stílus egysége jogcímén?

Az előadó válasza az volt, hogy semmi esetre sem. A régi műemlékek legtöbbje egyesíti magában az építés egész ideje alatt egymásra következett stílusokat s ez a változatosság oly bájt ad a műnek, a melyet föltétlenül elveszít, mihelyt bármely részét is megsemmisítjük.

A porosz kormány évekkal ezelőtt próbálkozott meg e nagy fontosságú nevelő eszközzel, t. i. múzeumait ethnografia és más gyűjteményeit nem csak raktározta, de korhű termekben, szobákban helyezte el, úgy hogy a szemlélő, — mert ott és általában mindenütt, hol az ilyesmi nem egyes, állami s sok másféle hivatalt s lakást élvező örök kizárólagos hasznára tengődő intézmény az állami gyűjtemény

91. VOPALETZKY KÁROLY CSALÁDI HÁZA.

92. MIKLÓSFY KÁROLY CSALÁDI HÁZA.

— akarva, nem akarva megismerni a kor egészét, — butorok, szövetek, a berendezés minden kis részlete feledhetetlen emlékéket tárja fel.

A felügyelők korhű kosztümökben állnak szolgálatra s arra hivatott és annak élő tisztviselők bárkinek szeretettel adnak felvilágosításokat. Ez iskola, hol tanulni lehet, ez a történet temploma, hol kegyelettel tud imádkozni az ember.

Ilyen a müncheni National Museum is s első helyt áll a londoni British-muzeum; bizony ott csak a kapusnak van lakása s konyhája is úgy van elhelyezve, hogy nem bántja a látogató orrát.

Nálunk nem divat ilyen helyekre járni. Nem is kellemes és lehetetlen is. Nyitva vannak egyes napokon 9—1-ig, mikor a legtöbb embert hivatal, foglalkozás másfelé köt le, az igaz, hogy terve van véve az esti nyitás is. De mikor lesz abból valami?

S a ki oda téved, megtudhatja, hogy mit ebédel aznap a fűvész-régiség, bogár és a többi ör becses családja. A rántás, káposzta, kifutott tej és eféle lengő szellemek fogadják útjában, a míg fel ér, hogy a féllábú invalidus vegye át a látogatót s libamarsban végig kommandirozza a termeken.

A kongresszus tagjai nem csatlakoztak feltétlenül az előadó nézeteihez. Hosszas és élénk vita eredményeképen DUMORTIER elnök kimondja, hogy: nagy általánosságban az előadó felsorolt elveit és óhajtsait irányadóknak tekinthetjük, azonban még sem lehet a műemlékek restaurálására vonatkozólag általános érvényességű szabályokat felállítani, a melyek bizony esetről-esetre változnak s mindenkor külön megállapítandók alapos vizsgálódás és meggondolás után. Már pedig így az egész kérdés megoldása fából vert vas-karika csupán...!

A kongresszus még annak a kívánságnak is kifejezést adott, hogy gondoskodjék minden állam a területén levő összes műemlék jókarban tartásáról és rendszeres feljegyzések alakjában egy külön e célra szervezett állami nyilvántartó hivatalt tartsa evidenciában a fölfedezett műemlékeket. Minden államban nagy a számuk azoknak a művészeknek, a kik megfelelő előtanulmány, sokszor bevégzett, vagy félbeszakított más pályáról lépnek a művészire. Ilyen egyéneket a legnagyobb haszonnal alkalmaznak is külföldön múzeumok, gyűjteményeknél. Első sorban is ezek a hivatottak rá. Kétségtelen, nálunk is vannak kitűnő erők alkalmazva, de van sok komikusan szomorú eset is. Például egyik legkitűnőbb régészünk a honvédelminiszteriumban szolgál, dacára, hogy írt is képzőművészeti munkákat — s nem a kultusznál, a hol az ő helyén egy lyrikus foglalkozkodik.

Zeneiskolából képtárba, papirkereskedésből fűszerbe jutni minálunk nem is épen szokatlan dolog.

Igy jön aztán létre az a pompás eset, a mi bizony nem régiben is megesett, hogy a mikor a nemzet ezeréves történelmi multját ünnepli s a nemzet egyesének ajándékaiból létesült történelmi képtárt is, ha valaki látni óhajtotta volna, bizony nem találja vala meg, mert azt lecsukták ez időben a Thonet-udvar pincéibe.

Sohasem feledem el azt az esetet sem,

mikor egyszer az egyik képtár-őrrel beszélgetve, a vidéki megyei, városi múzeumok létesítése felől, s megemlítém, milyen szépen lehetne azt innen a képtár irodából szervezni, majdnem kidobtak... ilyen sértés!... Érdekesek azok a kép-restaurálások is, meg a fotografálások a régi képekről! hány ezer és ezret takaríthatna meg az állam évenként, ha olyant alkalmazna oda, a ki ezt és meg sok egyebet hivatalból is, meg passzióból is elvégezne.

LUCA SIGNORELLI.

Az umbriai festőiskola az általa követett ájtatos, érzelemteljes lírikus irányának ösvényén, — mint azt legnagyobb mesterének, VANNUCCI-nak példája mutatja — csakhamar kimerült, mi annál észrevehetőbbé vált, mentől inkább eltért a korszellem uralgó irányzatától. A gyöngéd érzelmeknek megfelelő rajz idegenkedett a valóság határozottan körvonalozott formáitól és alkotásainak hatását a szinezés harmonikus pompájára alapítá.

Azonban az életteljes erő önmagán segít és ezt az umbriai iskolától elvitatni annyit jelentene, mint azt végkép félreismerni. E mellett az umbriai iskola kezdettől fogva magában rejté az ellentétesség csiráját, a mely csupán a kedvező alkalomra várt, hogy teljes kifejezésre jusson. Borgo-ban PIETRO DELLA FRANCESCA «KRISZTUS feltámadása»-ban már egy oly irány van megpendítve, mely nagyon különbözik a NICCOLO FOLIGNO-BONFIGLI és a többiekétől, valamint fölülmulja azt, a mit PERUGNIO valaha elért. Csupán FIORENZO DI LORENZO közelíti meg némileg ama erőt, melynek csakhamar a legteljesebb módon kifejezésre kelle jutnia.

LUCA D'EGIDIO DI VENTURA, a ki LUCA SIGNORELLI név alatt ismeretes, 1441-ben Cortonában született és úgy művészi egyéniségénél, valamint termékenységénél fogva Olaszország legnagyobb művészei között foglal helyet. Erélyes természetének ép oly kevéssé feleltek meg a lágy formák, mint az olvadozó érzelmek;

alakjai határozottabb testiességet igényeltek, mint a minőket az umbriai tradíció nyújtott és képzelő erejének szűk volt a templom helyisége.

Az érzékizgató színek helyett a szilárd formákat részesíti előnyben oly modorban, a mint azokat a természet adta és az antikok a szép törvényeinek hatalma alá helyezék. Fölfogásában a művészet legméltóbb tárgya az ember, a hogy az ISTEN kezéből kikerült. Flórenc felől ama hatalmas mozgalom fuvalata érinté a művészt, mely a görög költészetet és bölcsészetet mint egyenjogú műveltségű elemeket a kereszténység mellé állítá és az antik fölfogás fölélesztésével a solasztikát elhantolta.

A művész kortársa és rokona, VASARI, már gyermekéveiből szolgáltat életrajzi adatokat. Szerinte LUCA SIGNORELLI, PIERO DELLA FRANCESCA tanítványa volt. Sajnos, hogy VASARI által elsorolt legkorábbi művei nyomtalanul eltűntek.

Ugy látszik, eme sorozatba tartozik ama vászonra festett kép is, mely jelenleg a berlini múzeum tulajdona a «Pán iskolája» címen.

A szigorúan betartott szimmetrikus beosztás dacára a mű kompozíciója a meszterkéltésztől ment; azonban hiányzik belőle az egységes hatás, a mennyiben majd mindegyik alak önmagában véve a többiektől függetlenül érvényesül.

1474. évben a művész Citta di Castello-ban a község tornyában MADONNÁ-t festé a gyermekkel, Szt. JEROMOS és PÁL környezetében, azonban földrengés

következtében elpusztult. LUCA SIGNORELLI különös elcszeretettel viseltetett e város iránt, mely őt egy templomi zászló megfestéseért, óhajára, őt polgárává választotta és eme tisztességért hálájának számos jeleire kötelezte.

Eme időből való egy gyermekes MADONNA, mely a drezdai múzeumba került.

Hasonló hozzá az UFFIZI gyűjteményben lévő MADONNÁJA a fölötté lévő chiara scuro-ban (félhomály) festett két prófétával. Sorakozik melléjük a PITTI gyűjtemény és a CORSINI gyűjtemény MADONNÁJA Flórenc-ben; valamint ama MADONNA, mely Londonba, a MR. BARKER gyűjteményébe került.

A loretoi kápolnában megrongált állapotban látható a boltozat festménye: zenélő angyalok, evangelisták és templomatyák, apostolok, valamint TAMÁS okulása és PÁL megtérése, mely művet FRANCES és DOMENICO VENEZIANO kezdték meg és L. SIGNORELLI fejezett be IV. SIXTUSZ pápa megbízása folytán. Ugyanama pápa 1484-ben Rómába hívta a művészt és a SIXTUSZ kápolnában egy nagy freszkóképet festetett vele MÓZES történetéből. LUCA SIGNORELLI e művén toskánai művésztársainak fölfogásával egyetértőleg — az izraelitákat flórenci külsővel látta el és számos képmást alkalmazott közöttük. Hasonlóan flórenci modorban az egész népcsoportot olykép helyezte a láthatár vonala alá, hogy csupán MÓZES alakja emelkedik ki fölöttük és a festmény egy vízszintes vonal által két részre van osztva.

Ez évből való a perugiai dóm Szt. ONOFRIO kápolnájának nagy oltárképe: MADONNA IN TRONO-t ábrázolva virágok és gyümölcsökkel ékített ív alatt két repülő angyallal, ölén tartván a meztelen, kövér gyermeket, kezében liliommal, mialatt másik kezével az anyja által fogott könyv után nyúl. A trón mellett állanak: Szt. JÁNOS, ONOFRIUS, LAURENTIUS és HERCULANUS. A trónlépcsőn egy meztelen angyal ül és lanton játszik. A kép aláírása: *Jacobus Vannotius nobilis Cortonensis, olim Episcopus Perusinus, hoc Deo maximo et divo Onofrio sacellum de dica vit; cui in archiepiscopum Nicaenum assumpto, nepos Dionysius successit, et quanta vides impensa orna vit acqua pietas* MCCCCLXXXIV.

E mű eredetileg szebb lehetett, mielőtt többször át lett festve; mindazáltal ettől eltekintve, sem tesz kedvező benyomást a naturalistikus formáknak modoros mozdulatoknak való alkalmazása és némely alakoknak, kivált az öreg DUOFRIUS-nak visszataszító rúttsága, valamint a bőrszínű testszineknél fogva.

1485-ben a művész a spoletoi Szt. AGATA kápolnája számára vállalt freszkókat, melyek nyomtalanul eltűntek. 1491-ben Volterrá-ban dolgozott.

A S. Francesco második oltára fölött lévő MADONNA IN TRONO-t ő festé.

A MADONNA két kézzel tartja az ölén ülő, áldást osztó gyermeket; balról van JÁNOS, mellette FERENC egy liliomot tartó angyallal; jobbról PÉTER és páduai ANTAL a rózsafüzérrel, szintén liliomot tartó angyallal és mindnyájan áhítattal nézve a gyermekre. A trón alatt könyveikbe mélyedve ülnek: Szt. JEROMOS és ÁGOSTON. MÁRIA ifjú szépségében, komolyan tekint maga elé, a gyermek élénk mozdulatban van, mély árnyalat uralja az egész színezést, mely nem sértetlenül maradt az utókorra. Egy cédulán következő fölírás áll: *Marie Virgini Petrus Belladonna puius religionis professor posuit. Lucas Cortonen pinxit. MXDI.* A domban az ajtó fölött LUCA SIGNORELLI az angyali üdvözlést alkalmazta.

1493 és 94-ben Citta di Castellóban a S. Agostino számára KRISZTUS születését és imádását festé. 1494-ből való az urbinoi Santo Spirito templom számára festett körmenet-zászló is, hol jelenleg is őriztetik. 1496-ban festé a citta di castelloi S. Francesco templom számára KRISZTUS születését. 1497-ben a Sziena közelében lévő Monte Oliveto-kolostor keresztfolyosóját látta el festményekkel. A Louvre-ban vannak e festmények rajzai.

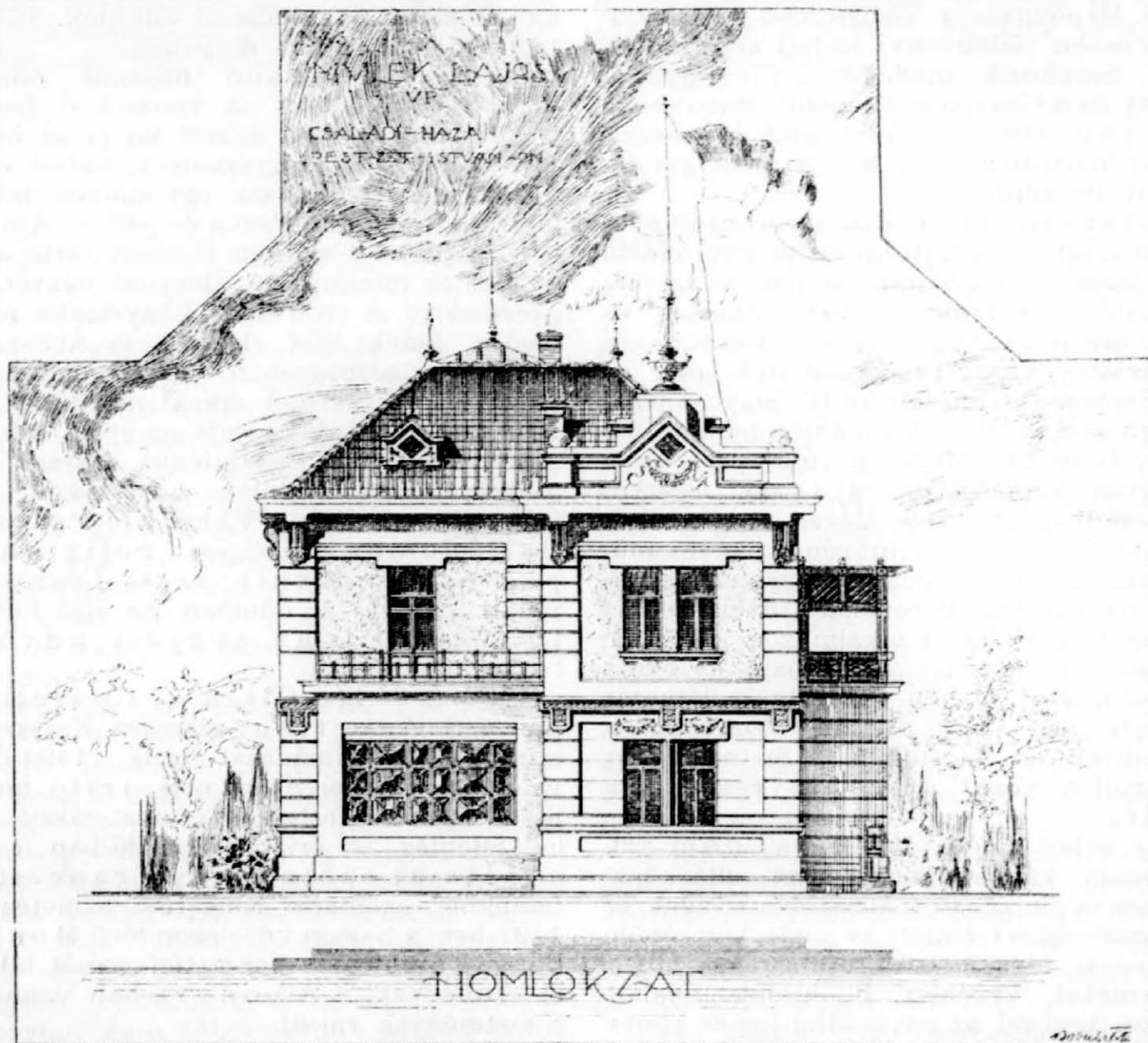
1498-ban Szienában a S. Agostino BICHI-kápolnájának oltárképét festé, mely triptychon alakjában a «Szent kereszt tiszteleté»-t ábrázolja. A középső festmény elpusztult.

A szélsők Szt. KLÁRA, MAGDOLNA, JEROMOS, KATALIN, ÁGOSTON, páduai ANTAL alakjaival, melyeket a berlini múzeum őriz. Az alakok természeti nagyságúak és áhítatot kifejezők, rájuk a némileg sovány formákban szigorú; a hússzín homályos, a ruházaté azonban erőteljes és egészben a művész egyéniségét jellemző.

1499-ben L. SIGNORELLI Orivetóban volt, és az ottani dómépítő bizottsággal szerződést kötött a S. BRIZO kápolna festményeinek folytatására nézve, melyeket FIEZOLE kezdett meg, BENOZZO GOZZOLI nem kielégítően folytatott és a melyeknek befejezésére nézve PERUGINO-val egyezkedtek meg, ő azonban eme kötelezettségtől visszahúzódtott.

megütközéssel veszi észre a saját számár-füleit; PÁN iskolája (az előbb említett műnek némileg átdolgozott ismétlése); AMOR büntetése, CORIOLAN Róma előtt meghallgatván anyja és felesége kérését; AENEAS menekülése Trójából; végül PINTURICHIO-tól való kivitelben PENELOPE a szövőszéken.

L. SIGNORELLI több nagyobb és jelenté-

93. MÜLEK LAJOSNÉ CSALÁDI HÁZA.

Mielőtt LUCA SIGNORELLI eme vállalkozásába fogott volna, egy Szienában megkezdett művét fejezte be, a melyben a mythologia és történelem tárgyai iránt táplált rokonszenvének bőséges kielégítést szerzett.

Szienában PANDOLFO PETRUCCI újonnan épült palotájában egy szobát festett következő tárgyú képekkel: MIDAS király

keny képen kiváló művészetének bizonyosságát szolgáltatva; mindazáltal a mit Orivetóban megkezdett és egyenletesen, vagy fokozódó erővel befejezett, valószínű csodának tűnik föl. Az összes umbriai iskolában és az egykorú, valamint előző olasz művészetben nem létezik oly mű, a mely a szellem szabad szárnyalása, a gondolatok fenköltése, a

képzelem gazdagsága és az előadás föl-emelő és megrázó ereje által csak távolról is összehasonlítható volna SIGNORELLI oriveto *«Utolsó ítéleté»*-vel ezzel a *Divina Comediá*-val.

A mester eleinte csak a FIESOLE és BENNOZZO által üresen hagyott mezőket töltötte ki, részben még amazok rajza után. Csak miután eme föladatát elvégezte, jutott saját kompozíciójának megfestéséhez. Kisértsük meg eszmemenetét követni!

A kápolnába belépve, szemközt állunk az oltár falával: két 4—4 mezőre oszló keresztboltozat alkotja a tetőt. A boltozatmező közepén, az oltárfal fölött ül KRISZTUS, mint a világ birája, számos angyaltól környezetten, az átelleni boltozatmezőn angyalok láthatók a *passio* jelenvényeivel; próféták és apostolok a két legközelebbi patriárkák, templomatyák, mártírok és szűzek MÁRIÁ-val, a második keresztboltozat mezőit töltik ki. Ez itt a menny, az ő szentjeivel, a melynek közepén az örök bíró teljesíti komoly hivatását.

Ily módon fogta föl azt FIESOLE és egyes mozzanatait elének állítá LUCA SIGNORELLI, KRISZTUS jövendölése szerint, a mint az MÁTÉ evangéliumában, 24. foglaltatik. E szerint az utolsó ítéletet csapások, pestis, földrengés, inség és általános pusztulás előzi meg, ál-KRISZTUS-ok és ál-próféták támadnak, hogy a népet eltántorítsák hamis beszédekkel, sőt jelenségekkel és csodákkal. Ezzel kezdődik SIGNORELLI képsorozata a bejárat falán. Itt látható Jeruzsálem templomának romokba omló falai; a halálnak és pusztulásnak vér és lángok alakjában való bekövetkezése az emberiség fölött; sirás, átkozódás és kétségbeesés a pusztító szerencsétlenség viharában. A pusztulás borzalmában támadnak a hamis próféták, betegeket gyógyítva, halottakat föltámasztva, hogy megtéveszszék a népeket és az ál-KRISZTUS, ANTI-KRISZTUS köré csoportok gyűlnek, hogy anyagi értékekért segítséget könyörögjenek tőle.

És miután mindez megtörtént, — MÁTÉ evangélista szavai szerint — fog eljönni KRISZTUS, angyaloktól környezetten, a kik trombitaharsogással hívják elő az eleveket és holtakat az ő bírói széke elé.

Eme jelenetek az oltár falán láthatók, hol a KRISZTUS alakja alatt a trombitás angyalok végzik hivatásukat, a minek következtében a jobboldali fal képén megnyílnak a sírok és a föld és a tenger kiadják halottjaikat.

Az emberiségnek KRISZTUS által előre hirdetett fölosztását két csoportra úgy oldá meg SIGNORELLI, hogy az első csoportot a KRISZTUS jobb oldalára eső falra, a másodikat a baloldalra helyezé. Az igazak csoportjához angyalok csoportja száll alá és az örök élet koronáit osztván ki közöttük, a mennyekbe kísérik őket; a kárhozottak oldalán URIEL és MIHÁLY ítélkeznek, CHARON és démoni társainak keze közé üzven őket. Mialatt az üdvözülteket hárfahangok kíséretében fogadják az angyalok, a kárhozottakat az ördögök kínozzák és fojtogatják.

Szilajul fölízgatott fantázia és szenvedélyes előadási modor uralja az egyik oldalt, a mozdulatok szépsége és nyugalom a másikat; aggodalom, fájdalom, düh a kárhozottak részén, a hol kárörvendve egy ördög egy asszonyt hátán vive röpül át a levegőn, mialatt mások háttal a mélységbe zuhannak, míg az átelleniek alakjáról és arcáról szívjóság és üdvösség sugárzik. Ez alkalommal SIGNORELLI egyszersmind föladatának megoldásában indokot nyert a távlati rövidülésekben és a gondos természet utáni okt. tanulmányokban való alapos ismereteit érvényesíteni, — a mennyiben az összes alakokat meztelenül idézteté elő sírjaikból az utolsó ítéletre.

Azonban a mily eszme gazdag a kompozíció, nagyszerű a fölfogás és kivitel módja, hogy MICHEL ANGELO-tól napjainkig legnagyobb művészekre a leghatalmasabb befolyást gyakorolja, — egyes sajátságai mégis a fejletlen körülményekre utalnak. Szorosán, csoportosítás nélküli, vízszintes tömegben állanak a meztelen csapatok a földön, a melyből — mint a cserebogarak — egyenként, vagy párosával bújnak elő, némelyek fejjel, mások a törzszsel, egy-egy lábbal fáradságos erőlködéssel bújván elő, a mi e szörnyű komoly aktus közepette a komikummal határos benyomást kelt. Sőt némely helyzetek és peckes mozdulatok a mult idők szokásaira emlékeztetnek és nem illenek eme új szellemből szülemlett műhöz; e mellett oly szigorú és tiszta stilszerűséget és a formák oly biztos kezelését produkálja SIGNORELLI, a minővel eddig sehol sem találkozunk.

Ehhez járul a képzőművészetek terén ép annyira új szellemi szabadság, mely DANTE példája szerint, a művészt fölbátorítja a klasszikus pogányság képeit és fölfogását a keresztény egyházba átültetni.

Gazdag ornamentek között, a lábazat alatt láthatók HOMER, VIRGIL és DANTE, HORAC, OVIDIUS és LUCANUS; mindegyik négy medaillon-képecskétől környezetten, melyek motívjait amazok költeményei szolgáltattak.

SIGNORELLI eme műveiben Olaszország kulturtörténeti fejlődésének egy óriási előmenetét ismerhetjük föl. A mennyiben az egyházi vallásos fölfogás ama korszakbeli legtehetségesebb képviselőjében, PERUGINO mesterben csakhamar elveszté eredeti erejét és igazságát, azonkép SIGNORELLI által egy másik, nem kevésbé jogosult fölfogásban nyert kárpótlást és ámbár BOTTICELLI, PIERDI COSIMO és mások Flórenc-ben némely kompozíciók anyagát az ó-kor történetéből és mithológiájából merítettek; azonban a templom fölszentelt csarnokaitól távol maradtak vele. SIGNORELLI nem vonakodott HERCULES, VENUS, DIANA és MINERVA alakját és az igazságnak a pogányság által nyújtott jel-

tett fiát meggyilkolták, a kinek nagy testi szépsége arra indítá a mestert, hogy nagy fájdalomnak leküzdésével annak meztelen hulláját lefesse.

Arcevia S. Medardo nevű főtemplomában szintén látható SIGNORELLI egy MADONNA in trono-ja. A szép kompozíció 1507. év dátumot visel.

Ez időtájt a mester több más művész-szel egyetemben meghívást nyert II. GYULÁ-tól Rómába és a Vatikán egyik stanzájában egy képet festett, mely azonban, midőn RAFAEL Rómába jött, annak kedvéért leveretett, LUCA és társai pedig elbocsáttattak.

A cortonai dóm kórusában a Pietà mellett SIGNORELLI-nek egy másik műve áll, mely a Szent áldozást ábrázolja s a mely eredetileg a del Gesu kis templom számára még 2—2 oltárkép készült, melyek a pásztorokat és az angyali üdvözetet ábrázolják. Mindkettő nyugtalan hatású, száraz, kemény rajzzal.

94. SZILÁGYI MIHÁLY CSALÁDI HÁZA.

képeit a keresztény fölfogással való, közvetlen kapcsolatban magában a templomban szem elé állítani, mit az újabb romantikusok közül kevesen mertek voltak kezdeményezni.

Ismeretlen, hogy SIGNORELLI mednyi ideig dolgozott a S. Brizio-kápolna kifestésén. A dóm levéltárbeli utolsó nyugta 1500. évi junius 10-ikről szól, a midőn ő 90 aranyat és 3 lirát vett föl. Azonban az egész műért (a tetőképek kivételével) szabad lakás, kenyér és boron kívül 575 aranyat biztosítottak.

1504-ben Orivetoban a Comune számára egy Szt. MAGDOLNÁT, mely a dóm operájában őriztetik. Közben, 1502-ben a kortonai S. MARGHERITA számára egy Pietà-t festett; jelenleg az ottani dómban látható és a művész legkiválóbb művei közé soroztatik.

Ugyanamaz évben SIGNORELLIT ismét szülővárosában találjuk; 1506-ban szere-

Ugyanott a Compagnia di S. Niccolò-ban a főoltárkép szintén SIGNORELLI műve. A kép mindkét oldalán be van festve, előlről a Pietà-t, hátulról egy MADONNÁT ábrázolva. — Ugyanama templomban egy freszkóképet fölfedeztek tőle.

Legbefejezettebb művei között számít Cortonában a néhai Sgr. AGOSTINO CASTELLANI házában lévő Szt. ISTVÁN-kép.

LUCA SIGNORELLI előszeretettel időzött Città di Castello-ban. Egy egész képsorozat van, melyeket részint a város, részint környéke számára festett.

Fratta-ban a S. Croce-templom főoltárképe szintén SIGNORELLI műve.

Tárgya a keresztlevétel, sajnos, igen megrongált állapotban.

Számos nagyszerű alkotásai közül még meg lesz a Città di Castello-i S. Cecilia templom főoltárképével, melyen a szentet

dicsőíti. A Szent Szűz felhő-trónon ül, lábainál meztelen angyalok kara, rózsákkal, ő maga rózsákat tartván ölében, jobb kezével a meztelen álló JÉZUSKÁT tartja, a ki az orgonát tartó CECILIA fejére teszi az arany koronát.

Fájdalmas arccal tekint a MADONNA balra, mintha különös részvétellel, üdvözlésre nyújtaná kezét Szt. KLÁRA felé, a ki fehér szegélyű, fekete ruhában, könyvében elmélyedve áll előtte. Mögötte egy püspök és egy szerzetes állanak, előtte Szt. MARGIT ül. Átellenében térdel Szt. CECILIA gazdag fejedelmi díszben és portugáli

Szt. ERZSÉBET. CECILIA mögött még egy püspök és egy másik szerzetes állanak. Az összbenyomás a magasan szárnyaló lelkesedés alkotta nagyszerű művé, mely bámulatos erő, biztos, szabad kivitel, befejezett rajz, erős modelláció, teljes ragyogó színezés, átlátszó, barna árnyék által tűnik ki.

Az alakok megszólalóan életteljesek; nincs köztük hamis, üres motiv, teljes harmonia uralja a vonalak, masszák, mozdulatok, kifejezések, valamint színezés ellentéteit. Csak némileg több levegőt kívánnának a Szentek.

VEGYESEK.

BENDIK GÉZA tehetséges fiatal ember, a «Vállalkozók Lapja»-nak társtulajdonosa és szerkesztője, agyszélhűdés folytán e hó 7-én, lehet mondani, férfikora kezdetén, meghalt. Őszinte részvétellel említjük ezt meg, mert az elhunyt egy kiváló, szorgalmas és tehetséges fővárosi tisztviselő volt, a ki huzamosabb ideig az építési ügyosztályban mint előadó működött és az építési ügyekkel nagy előszeretettel és értelemmel foglalkozott.

MAGASABB ÁLLAMI ÉPÍTŐ-IPARISKOLA. Évek óta panaszkodik a közönség, hogy az áll. ipariskola építészeti és gépészeti szakosztályára jelentkezők közül gyakran fele, sőt néha a kétharmada is vissza lesz utasítva, mert nincsen kellő hely. Ezáltal az ipari pályára készülők közül némelyik 2—3 évet is elveszített. E bajon segitendő, a kereskedelmi miniszter elhatározta, hogy ez év szeptember elsejével egy önálló magasabb állami építő-ipariskolát létesít, a hol 100 tanulóra lesz hely. Az új ipariskola ideiglenesen a Damjanich-utcában bérházban lesz, de később valószínűleg önálló épületet kap. Ez intézkedés nemcsak az építő-iparra lesz fontos hatással, a mennyiben ez ipar felső szakiskolát kap, de lehetővé teszi azt is, hogy az állami ipariskola gépészeti szakosztályát a szükségnek megfelelően ki lehet bővíteni. Ennek az új építő-ipariskolának KOLBENHEYER GYULA építész kartársunk lesz az igazgatója s mi az ő vezérletétől csak a legjobb eredményeket várhatjuk. Az ő személyével szerencsés választás történt.

CSATORNA A DUNA ÉS TISZA KÖZÖTT. A kereskedelemügyi és a földmivelésügyi m. kir. miniszternek MAYGRABER ÁGOSTON nyugalmazott ezredesnek és érdektársainak a Budapest és Szeged között a Dunát a Tiszával összekötő, valamint ezen csatornából kizárólag a Ferenc-csatornáig vezető s részint hajózási, részint vízlevezetési és öntözési célokra szolgáló csatornára az előmunkálati engedélyt egy év tartamára megadta.

LAKTANYA-ÉPÍTÉS NAGYKANIZSÁN. A város előljárósága a kilátásba vett új laktanya tervezésével RAUSCHER MIKSA szombathelyi építész bízta meg.

TEMPLOM-ÉPÍTÉS. A Fiume melletti Susak község közönsége új, díszes templom építését határozta el s hogy a költségeket megszerezzék, kérelmezni fogják a pénzügyminisztert egy jótékonycélu sorsjáték engedélyezésére.

HAJÓZHATÓ DUNACSATORNA A FŐVÁROS TERÜLETÉN. SZABÓ M. FERENC és MELLER JÓZSEF egy év előtt beterjesztették a fent említett hajózáscsatorna terveit. E csatorna 14 klmtr. hosszúságban Ujpestnél indulna ki és az Angyalföldön, az alsó rákosi réteken, a Zuglón, a ligettelekdülön, a laposdülön, a régi versenytéren át a fegyvergyárnál, vagy még feljebb a soroksári Dunaágnál torkolna a Dunába és így Budapestből szigeteket csinálna. A tervezetet a főváros ajánlja a kereskedelmi miniszternek.

KLUBHÁZ-ÉPÍTÉS. Az Otthon Írók és Hirlapírók Körének közgyűlése elhatározta, hogy a Dohány-utca 76. sz. a lévő egyemeletes házat megveszi s egy második emelet ráépítése által kibővítve, klubhelyiségnek alakítja át. A terveket MÁRKUS GÉZA készítette s azokat a közgyűlés jóváhagyván, megbízta RÁKOSI JENŐ elnököt, hogy az építés végrehajtásához a szükséges további lépéseket tegye meg.

RAKTÁR-ÉPÍTÉSEK FIUMÉBAN. A m. kir. államvasutak igazgatósága két új raktár építését tervezi Fiumében, a melyeknek összköltsége körülbelül $\frac{1}{2}$ millió forint. Az épületek tiszta kőből lesznek előállítva, mert többé faszerkezeti barakkokat nem létesítenek. Ideje is a barakképítéssel felhagyni!

KÖZSÉGHÁZ-ÉPÍTÉS. Kisbér község elhatározta, hogy a jelenlegi község házat óvodává alakíttatja át és új község házat építtet. Komárommegye törvényhatósága ezt a határozatot jóvá is hagyta és utasította a községet a vonatkozó terveknek mielőbb való elkészítésére és bemutatására.

A NAGYVÁRADI ÚJ VÁROSHÁZ TERVEIT ifj. RIMANÓCY KÁLMÁN dolgozta ki. Most még az van hátra, hogy nevezett tervező építész az építő programot dolgozza ki s ha az is készen lesz, az ügy a városi közgyűlés elé megy tárgyalás végett.

ÓVODA-ÉPÍTÉS. Siklós község új óvodát építtet mintegy 15.000 frt költséggel. A terveket HORVÁTH ISTVÁN siklósi mérnök elkészítette s ha azt a közgyűlés magáévá teszi, úgy az építésre meghirdetik az árlejtést.

PÁLYAUDVAR KIBŐVÍTÉSE. A magy. kir. államvasutak igazgatósága a kereskedelemügyi miniszterhez előterjesztést tett a hódmezővásárhelyi vasuti pályaudvarnak 120.000 forint költséggel leendő kibővítése iránt. Ezt a műveletet a makói vasutnak küszöbön álló kiépítése teszi sürgőssé, mert a pályaudvar a forgalom lebonyolítására már is szűknek bizonyult s valószínű, hogy a vasuti beruházási kölcsön terhére a kibővítési munkálatokat már ez év folyamán megkezdik.

LŐCSÉN ÚJ FELSŐBB LEÁNYISKOLÁT fog a közoktatási miniszter emeltetni, a melynek építéséhez nemsokára hozzá fognak. A város az építés költségeihez 25.000 forinttal járult.

ÉPÍTKEZÉSEK A SZOLNOKI MÜHELYTELEPEN. A m. kir. államvasutak igazgatósága a szolnoki műhelytelepen építeni fog több raktárt, műhelyt és más melléképületet. Az előirányzott összeg mintegy 200.000 forintot tesz ki.

A ZÁGRÁBBI SZÉKESEGYHÁZ restaurálása közeledik a befejezéséhez. E székesegyház az 1880-iki földrengés jelentékenyen megrongálta, úgy, hogy azóta folyton javítják. A 18 év óta folyó javítások mintegy 3 millió forintba kerültek. A két torony ez év folyamán elkészül, úgy, hogy a keresztet is fel lehet majd rakni. A tornyok gót stílusban épültek és 107 méter magasak. A helyreállított székesegyház a XI. századból származik és egyike az ország legrégebb és legszebb építési emlékeinek.

A TRAJÁN-HID ÚJJÁÉPÍTÉSE. A Turn-Szeverin és Kladova között fekvő történelmi jelentőségű Duna-hidat, melynek pillérjei még részben épek, a rómaiakat Dácia (Erdély) ellen folytatott háborúja alkalmából Kr. u. 103-ban építették. A hidat damaskusi APOLLODORUS, korának leg-hiresebb építőmestere, tervezte. A római légiók egy év alatt építették fel a 20, egyenként 18 m. széles és 45 m. magas kőpillérral bíró hidat. Az egyes nyílások nagysága 35 m. volt. A tartó-szerkezet anyaga felől ma is eltérők a nézetek; némelyek szerint fa, mások szerint kőhid-szerkezet volt. A római TRAJÁN-oszlopon lévő s e hidat ábrázoló képből azt következtethetjük, hogy az ívek favázások voltak, kővel vagy betonnal kitöltve. A hid védelmére TRAJÁN császár a Duna balpartján erődítményt s később SZEVERUS ALEXANDER őrtoronyt (Turnum Szeverini) építtetett. Ez utóbbinak romjai ma is láthatók s ettől nyerte Turn-Szeverin városa a nevét. A hid újjáépítésének költségeit Románia viseli s ezért Szerbia kötelezte magát, hogy a Kladova—Nis közötti Timok völgyvasutat egészen kiépíti. Az új hid a régi helyén épül, közepét TRAJÁNUS szobra fogja díszíteni.

A vonatok **INDULÁSA** Budapestról.

Érvényes 1898. május hó 1-től.

A vonatok **ÉRKEZÉSE** Budapestre.

Érvényes 1898. május hó 1-től.

A keleti pályaudvarról				A nyugoti pályaudvarról				A keleti pályaudvarra				A nyugoti pályaudvarra			
óra	percz	vonat neve	délelőtt	óra	percz	vonat neve	délelőtt	óra	percz	vonat neve	délelőtt	óra	percz	vonat neve	délelőtt
12 20		k. e. v.	Konstantinápoly ¹	12 00		k. e. v.	Konstantinápoly ⁷	12 10		k. e. v.	London, Páris, Bécs ¹	12 50		k. e. v.	Konstantinápoly ⁹
12 40		"	Bécs, Páris, London ²	1 00		"	Bécs, Páris, London ⁸	12 30		"	Konstantinápoly ²	4 40		sz.-v.	Palota-Ujpest
6 25		v.-v.	N.-Kanizsa	5 55		sz. v.	Palota-Ujpest	5 00		t.szsz.	Arad	5 30		ost.e.v.	Konstantináp. ¹⁰
6 45		"	Gyfehérvár-Nszeben	6 10		ost.e.v.	Bécs, Ostende ⁹	5 20		v.-v.	Ruttka	5 40		sz.-v.	Palota-Ujpest
6 50		sz. v.	Bécs, Grác	6 15		sz. v.	Érsekujvár	5 45		sz.-v.	M.-Sziget	6 20		"	Vác ¹²
7 10		gy. v.	Kassa, Munkács	6 30		"	Esztergom	6 10		"	Brassó, Arad	6 35		"	Palota-Ujpest
7 15		"	Zágráb, Fiume, Róma	6 40		"	Czepléd, Szolnok	6 15		t.szsz.	Bicske	6 45		"	Szolnok, Czepléd
7 30		"	Ruttka, Berlin	6 50		"	Palota-Ujpest	6 35		sz.-v.	Lemberg, Miskolcz	6 55		"	Zsolna, Berlin
7 35		sz. v.	Hatvan ³	6 55		v. v.	Lajos-Mizse	6 40		"	Bécs, Sopron	7 05		t.szsz.	Érsekujvár
7 35		"	Belgrád, Bród, N.-Kanizsa	7 35		gy.-v.	Zsolna, Berlin	6 55		gy.-v.	P.-Felka, Kassa ³	7 15		sz.-v.	Verciorova
7 50		"	Kassa, Poprád-Felka	8 05		"	Bécs	7 05		sz.-v.	Belgrád, Bród	7 25		"	Esztergom
8 00		"	Zágráb, Fiume, Pécs	8 15		gy.-v.	Temesvár, Orsova	7 10		"	Brassó, Kolozsvár	7 35		"	Palota-Ujpest
8 10		"	Arad, Brassó	8 30		sz.-v.	Temesvár	7 30		"	Hatvan	7 45		"	Bécs
8 30		"	Kolozsvár, Brassó	8 40		"	Nagy-Maros ³	7 35		"	Grác, Fehring	7 55		v.v.	Lajos-Mizse
8 50		gy. v.	Bécs, Grác	9 05		"	Palota-Ujpest	7 50		gy.-v.	Bukarest, Brassó	8 10		sz.-v.	N.-Maros ¹³
8 50		sz. v.	Munkács, M.-Sziget	9 15		"	Bécs	7 55		v.v.	Paks, Adony, Szabolcs	8 25		"	Czepléd
9 00		"	Bicske			délután		8 15		sz.-v.	Kassa, P.-Felka	8 50		"	Párcány-Nána
9 15		"	M.-Sziget, Stanislau	12 05		sz.-v.	Czepléd, Szolnok	8 20		"	Fiume, Zágráb, Eszék	10 10		"	Palota-Ujpest
9 35		"	Ruttka, Berlin	12 15		"	Palota-Ujpest	8 40		gy.-v.	Fiume,	10 50		"	Érsekujvár
11 25		v.-v.	Székesfehérvár ⁴	12 25		"	Nagy-Maros	8 45		sz.-v.	Hatvan ⁵	11 05		"	Szeged
				12 40		"	Nagy-Maros ³	9 15		"	Szolnok			délután	
				1 05		"	Palota-Ujpest	9 25		"	Győr	12 55		sz.-v.	Palota-Ujpest
				1 25		gy.-v.	Pilis-Csaba ³	10 15		"	Triest, Fiume	1 15		"	N.-Maros ⁴
				1 45		h. gy.-v.	Bécs, Páris	10 30		"	Szabadka	1 25		gy.-v.	Bukarest
				2 15		h. gy.-v.	Párcány-Nána	10 35		"	Ruttka, Fülel	1 40		sz.-v.	Palota-Ujpest
				2 20		sz.-v.	Palota-Ujpest					1 50		gy.-v.	Bécs, Páris
				2 30		gy.-v.	Bukarest					3 00		sz.-v.	Palota-Ujpest
				2 35		sz.-v.	Esztergom					3 10		"	Lajos-Mizse
				2 45		"	Lajos-Mizse					3 55		"	Nagy-Maros
				2 55		"	Érsekujvár					4 05		"	Szolnok, Czepléd
				3 05		"	Czepléd, Szolnok					4 40		"	Esztergom
				4 05		"	Palota-Ujpest					4 50		"	Palota-Ujpest ⁴
				4 25		"	Szeged	12 25		sz.-v.	Hatvan	5 30		"	Nagy-Maros ⁴
				4 35		"	Nagy-Maros	12 50		gy.-v.	Berlin, Ruttka	5 45		"	Palota-Ujpest
				5 05		"	Palota-Ujpest ³	1 05		"	Konstantinápoly	5 55		"	Bécs
				5 45		gy.-v.	Bécs ⁴	1 10		"	Bukarest, Arad	6 50		"	Temesvár
				6 00		sz.-v.	Vác ³	1 25		"	Gyékényes, Pécs	7 00		"	Palota-Ujpest
				6 10		"	Palota-Ujpest	1 30		"	Lemberg, Kassa	7 40		gy.-v.	Orsova, Temesvár
				6 30		"	N.-Maros, P.-Nána ¹⁴	1 45		"	London, Páris, Bécs	8 05		sz.-v.	Párcány-Nána
				7 00		"	Verciorova	1 50		"	Tövis, M.-Sziget	8 15		"	Pilis-Csaba ⁴
				7 10		v.-v.	Esztergom	2 05		"	Grác, Fehring	8 40		"	Palota-Ujpest
				7 20		"	Lajos-Mizse	4 55		sz.-v.	Bicske ⁷	8 50		gy.-v.	Bécs
				7 45		sz.-v.	Párcány-Nána ¹²	5 55		"	Gödöllő	9 20		"	Zsolna, Berlin
				7 55		"	Palota-Ujpest	6 20		"	Brassó, Kolozsvár	9 30		v. v.	Esztergom
				8 05		"	Vác ¹⁰	6 50		v.v.	Győr	9 55		ost.e.v.	Bécs, Ostende ¹⁴
				9 05		tszsz.	Érsekujvár	7 15		gy.-v.	Bécs, Grác	10 05		sz.-v.	Szolnok, Czepléd
				9 25		sz.-v.	Palota-Ujpest	7 20		sz.-v.	Brassó, Arad	10 15		"	Palota-Ujpest
				9 35		"	Bécs	7 35		"	Belgrád, Eszék	10 30		"	Vác ¹¹
				10 15		ost.e.v.	Konstantináp. ¹³	7 45		"	Berlin, Ruttka, Szerecs	10 40		"	Nagy-Maros
				10 35		sz.-v.	Szeged, Temesvár	8 00		"	Fiume, Zágráb, Pécs	10 50		gy.-v.	Bécs ⁸
				10 45		"	Zsolna, Berlin	8 10		"	Stanislau, M.-Sziget	11 00		v.-v.	Lajos-Mizse
				11 20		"	Vác ¹¹	8 35		"	Róma, Fiume, Zágráb	11 20		sz.-v.	Érsekujvár
						Közlekedik:		8 40		gy.-v.	Munkács, M.-Sziget	11 35		"	Vác ⁴
						1 Kedden és pénteken. — 2 szerdán és szombaton. — 3 ünnep- és vasárnapon máj. 15—szept. 15. — 4 június 1—szept. 15. — 5 május 15—szept. 15. — 6 jun. 15—szept. 15. — 7 minden vasárnap. — 8 minden csütörtökön. — 9 minden hétfőn. — 10 ünnep- és vasárnap. — 11 jun. 1—aug. 31. — 12 jun. 1—aug. 31. — 13 minden szerdán. — 14 P.-Nánáig csak jun 1-ig.		8 55		sz.-v.	Fiume, N.-Kanizsa, Bicske ⁶	11 50		k.e.v.	London, Páris, Bécs ⁹
						Közlekedik:		9 05		"	Kassa, P.-Felka				
						1 kedden, péntek. — 2 szerda, szombat. — 3 jun 15—szept 15. — 4 ünnep- és vasárnap május 15—szept. 15 — 5 máj. 15-től. — 6 jun. 1—szept. 15. — 7 május 15—szept. 15. — 8 minden szombaton. — 9 minden csütörtökön. — 10 minden hétfőn. — 11 ünnep- és vasárnap jun. 1—aug. 31. — 12 jun. 1—aug. 31. — 13 jun. 1-től. — 14 minden szerdán.		9 20		"	Bécs, Grác				
						1 kedden, péntek. — 2 szerda, szombat. — 3 jun 15—szept 15. — 4 ünnep- és vasárnap május 15—szept. 15 — 5 máj. 15-től. — 6 jun. 1—szept. 15. — 7 május 15—szept. 15. — 8 minden szombaton. — 9 minden csütörtökön. — 10 minden hétfőn. — 11 ünnep- és vasárnap jun. 1—aug. 31. — 12 jun. 1—aug. 31. — 13 jun. 1-től. — 14 minden szerdán.		9 25		"	Berlin, Ruttka				
						1 kedden, péntek. — 2 szerda, szombat. — 3 jun 15—szept 15. — 4 ünnep- és vasárnap május 15—szept. 15 — 5 máj. 15-től. — 6 jun. 1—szept. 15. — 7 május 15—szept. 15. — 8 minden szombaton. — 9 minden csütörtökön. — 10 minden hétfőn. — 11 ünnep- és vasárnap jun. 1—aug. 31. — 12 jun. 1—aug. 31. — 13 jun. 1-től. — 14 minden szerdán.		9 40		gy.-v.	Nszeben, Gyfehérvár				
						1 kedden, péntek. — 2 szerda, szombat. — 3 jun 15—szept 15. — 4 ünnep- és vasárnap május 15—szept. 15 — 5 máj. 15-től. — 6 jun. 1—szept. 15. — 7 május 15—szept. 15. — 8 minden szombaton. — 9 minden csütörtökön. — 10 minden hétfőn. — 11 ünnep- és vasárnap jun. 1—aug. 31. — 12 jun. 1—aug. 31. — 13 jun. 1-től. — 14 minden szerdán.		9 45		"	Triest, Fiume				
						1 kedden, péntek. — 2 szerda, szombat. — 3 jun 15—szept 15. — 4 ünnep- és vasárnap május 15—szept. 15 — 5 máj. 15-től. — 6 jun. 1—szept. 15. — 7 május 15—szept. 15. — 8 minden szombaton. — 9 minden csütörtökön. — 10 minden hétfőn. — 11 ünnep- és vasárnap jun. 1—aug. 31. — 12 jun. 1—aug. 31. — 13 jun. 1-től. — 14 minden szerdán.		10 00		sz.-v.	Munkács, Kassa				
						1 kedden, péntek. — 2 szerda, szombat. — 3 jun 15—szept 15. — 4 ünnep- és vasárnap május 15—szept. 15 — 5 máj. 15-től. — 6 jun. 1—szept. 15. — 7 május 15—szept. 15. — 8 minden szombaton. — 9 minden csütörtökön. — 10 minden hétfőn. — 11 ünnep- és vasárnap jun. 1—aug. 31. — 12 jun. 1—aug. 31. — 13 jun. 1-től. — 14 minden szerdán.		10 05		gy.-v.	Bicske ⁴				
						1 kedden, péntek. — 2 szerda, szombat. — 3 jun 15—szept 15. — 4 ünnep- és vasárnap május 15—szept. 15 — 5 máj. 15-től. — 6 jun. 1—szept. 15. — 7 május 15—szept. 15. — 8 minden szombaton. — 9 minden csütörtökön. — 10 minden hétfőn. — 11 ünnep- és vasárnap jun. 1—aug. 31. — 12 jun. 1—aug. 31. — 13 jun. 1-től. — 14 minden szerdán.		10 30		sz.-v.	Nagy-Káta ⁴				
						1 kedden, péntek. — 2 szerda, szombat. — 3 jun 15—szept 15. — 4 ünnep- és vasárnap május 15—szept. 15 — 5 máj. 15-től. — 6 jun. 1—szept. 15. — 7 május 15—szept. 15. — 8 minden szombaton. — 9 minden csütörtökön. — 10 minden hétfőn. — 11 ünnep- és vasárnap jun. 1—aug. 31. — 12 jun. 1—aug. 31. — 13 jun. 1-től. — 14 minden szerdán.		10 50		"	Hatvan ⁴				
						1 kedden, péntek. — 2 szerda, szombat. — 3 jun 15—szept 15. — 4 ünnep- és vasárnap május 15—szept. 15 — 5 máj. 15-től. — 6 jun. 1—szept. 15. — 7 május 15—szept. 15. — 8 minden szombaton. — 9 minden csütörtökön. — 10 minden hétfőn. — 11 ünnep- és vasárnap jun. 1—aug. 31. — 12 jun. 1—aug. 31. — 13 jun. 1-től. — 14 minden szerdán.		11 45		"	Siófok, Szfehérvár ⁵				

43.660.
1898. számhoz.

Verseny tárgyalási hirdetmény.

A kiskőszeg-vörösmarti Dunaszakaszon Kis-Kőszeg község alatt a blázoviczai átmetszésnél 1898. és 1899. évben teljesítendő munkálatoknak, úgy mint 103.832 m³ földanyag szárazbani kiemelésének, továbbá 261.300 m³ kotrás eszközlésének vállalati uton való biztosítása céljából f. évi július hó 25-én déli 12 órakor a földmivelésügyi m. kir. miniszterium tanácsstermében nyilvános zárt ajánlati versenytárgyalás fog tartatni.

A szabályszerűen kiállítandó ajánlatok, melyekhez az ajánlati összeg 5⁰/₀-ának megfelelő bánatpénznek a budapesti IX. ker. m. kir. állampénztárnál vagy a zombori m. kir. adóhivatalnál történt letételéről szóló elismervény is csatolandó, a jelzett napon délelőtt 1/2 12 óráig Oherolli Károly kir. tanácsos, segédhivatali főigazgatónál nyújtandók be.

A vállalatot szabályozó szerződési minta, általános és részletes feltételek, tervek és egyéb tájékoztató adatok a zombori m. kir. folyamterméni hivatalnál a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Kelt Budapest, 1898. évi július hó 1-én.

Földmivelésügyi m. kir. miniszter.

Hirdetmény.

A magy. kir. államvasutak igazgatósága nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet a szolnoki műhelytelepen előállítandó mozdonyszerelő-, eszterga-, kazán-, kovács- és rézműves-műhely, anyagszertár, faraktár, munkásárnyékszékek, munkás-étterem, irodaépület, kapus-lakás, őrbódé, Intze-féle viztorony, tűzoltó-szertár és csatornázás létesítéséhez szükséges építési munkák végrehajtására.

A tervek, a költségvetések, az egységárjegyzék, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött feltételek, Budapesten, a magy. kir. államvasutak igazgatósága magasépitményi ügyosztályában (Teréz-körut 56. sz. III. em. 14.) és Aradon az üzletvezetőség pályafentartási osztályában a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatok legkésőbb **1898. évi július hó 19-én** déli 12 óráig nyújtandók be alulírott igazgatóság építési főosztályánál (VI., Teréz-körut 56. sz. II. em. 10. ajtó).

Az ajánlatokat 50 kros, az ajánlat mellékleteit ivenként 15 kros bélyeggel ellátva, lepecsételve és következő felirattal nyújtandók be: «Ajánlat a szolnoki műhelybővítési munkáira».

Csak az összes munkákra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni.

Az ajánlat benyújtását megelőző napon, vagyis 1898. évi július hó 18-án déli 12 óráig 10,000 azaz tizezer o. é frt bánatpénz teendő le a magyar kir. államvasutak főpénztáránál (Andrássy-ut 75. sz. földszint) akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban. A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Az értékpapirok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számíttatnak, de névértéken felül számításba nem vétetnek.

Csak idejekorán beérkezett írásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául.

Posta útján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti vevénnyel adandók fel.

Budapest, 1898. június hóban.

Az igazgatóság.

(Utánnnyomást nem díjazunk)

„NEMZETI“

Balesetbiztosító Részvénytársaság

BUDAPESTEN

VII. ker., Erzsébet-körut 13. sz.

Elfogad biztosításokat balesetek anyagi következményei ellen, úgy egyes egyének mint csoportok, testületek, egyletek stb. számára a legjutányosabb díj ellenében és a legkedvezőbb feltételek mellett.

Különösen nagy előnyöket nyújt a „Nemzeti“

iparvállalatok alkalmazottainak

biztosításánál a halál esetére, állandó munkaképtelenség (rokkantság) esetére, valamint napi kártérítésre való biztosításnál (muló keresetképtelenség esetére).

A felvétel egyszerűen ajánlat alapján minden orvosi vizsgálat nélkül eszközöltetik.

Elfogad a

„NEMZETI“

szavatossági biztosítást is építésvezetők számára.

IDŐ PÉNZ!!!

Az írás és rajzbeli foglalkozó t. közönségnek legmelegebben ajánlom a **Berkovits-féle** szabadalmazott új

Hektograph lapokat, téntákat

mely sok időt és munkát megtakarít.

Kereskedőknek, gyárosoknak és minden más vállalatoknál nélkülözhetetlen, mivel ezen Hektographlap mindkét oldalon többször használható, u. m. levél-, árjegyzék-, rajz- és minden más írásbeli dolgokat egy eredetiről 100—120 levonatot ad.

Lehuzás után e Hektographlap a lemosást is nélkülözi, mert olajlap közé lesz eltéve s ez olajlap a téntát teljesen magába szívja.

Árjegyzék bérmentve.

BERKOVITS KÁROLY

Hektograph gyári raktár

Budapest, VII., Sip-utca 24.

HOSCIESLÁWSKY

JÓZSEF

Nefelejts-utca 30.

II. em. 17.

ajánlja üzlet-vétel és eladási irodáját, ahol a legjobb fűszer- és szatócs-üzleteket, kávéházakat, kávéméréseket, házakat, telkeket a leggyorsabbban és legjutányosabbban eszközöl.

Sok fáradságos kísérletezés után végre sikerült egy

vegyileg präparált

olajfestéket

előállítani, mely a fát és vasat kitűnően conserválja. Minden építész-vállalkozónak különösen ajánlatos.

Wendauer L. Róbert

vegyi olajfestékgyár.

Budapest, Váci-ut 20.

Prospektus ingyen.

Hirdetmény.

A m. kir. államvasutak igazgatósága nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet a miskolczi műhelytelepen előállítandó mozdonyszerelő-, kazán-kovács és kézművesműhely, tűzoltó-szertár, munkás-étterem, viztorony, munkásárnyékszék, lemez-
fészter és csatornázás létesítésére szükséges építési munkák végrehajtására.

A tervek, a költségvetések, az egységárjegyzék, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött feltételek Budapesten, a m. kir. államvasutak igazgatósága magasépítményi ügyosztályában (VI., Teréz-körut 56. sz., IV. em. 27. a.) és Miskolczon, az üzletvezetőség pályafentartási osztályában a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatok legkésőbb 1898. évi augusztus hó 5-én déli 12 óráig nyújtandók be alulírott igazgatóság építési főosztályánál (VI., Teréz-körut 56.sz., II. em. 10. ajtó).

Az ajánlatokat 50 kros, az ajánlat mellékleteit ivenkint 15 kros bélyeggel ellátva, lepecsételve és következő felirattal nyújtandók be: «Ajánlat a miskolczi műhely bővítési munkáira.»

Csak az összes munkákra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni.

Az ajánlat benyújtását megelőző napon, vagyis 1898. évi augusztus hó 4-én déli 12 óráig 6000 azaz hat ezer o. é. frt bánatpénzt teendő le a m. kir. államvasutak főpénztáránál (Andrássy-ut 75. sz., földszint) akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban. A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Az értékpapírok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számíttatnak, de névértéken felül számításba nem vétetnek.

Csak idejekorán beérkezett írásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául.

Posta útján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti vevénnyel adandók fel. Budapest, 1898. július hóban.

Az igazgatóság.